

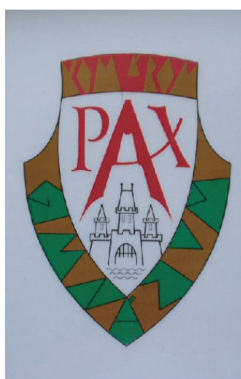
Komáromi Öregdiák

A komáromi magyar gimnázium BARÁTI KÖRÉNEK 6. hírlevele

2006. március

III. évfolyam

1. szám

*„Nem mindig
lehet megtenni,
amit kell,
de mindig
meg kell tenni,
amit lehet”*

MEGHÍVÓ

**Tisztelettel meghívjuk a Baráti Kör
2. NAGYTALÁLKOZÓJÁRA**

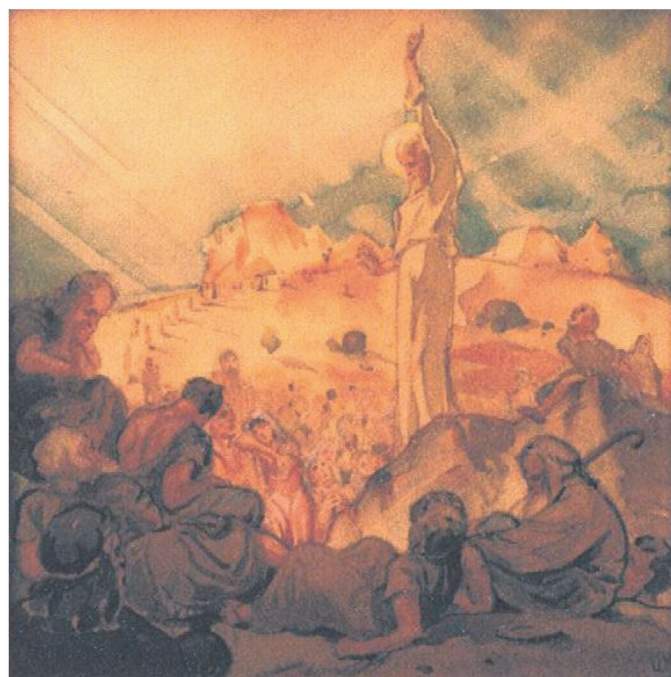
A találkozót a Komáromi Magyar Gimnázium Öregdiákjainak és Tanárainak Baráti Köre és a Selye János Gimnázium igazgatósága szervezi a Komáromi Bencés Gimnázium, valamint a Király püspök utcai épületben később különböző neven működő utódiskolák és a Pedagógiai Iskola növendékei, valamint huzamosabb ideig itt tanító tanárai számára.

A nagytalálkozó időpontja:

2006. június 3., szombat

Helyszíne: a Selye János Gimnázium épülete és udvara, Komárom

**Főszerző: Dr. Bastrnák Ferenc,
a Baráti Kör elnöke**

Harmos Károly: Jézus, akvarell

A lübecki Krisztus-szobor talapzatáról:

*Ti mesternek hívtok – és nem kérdeztek engem.
Útnak neveztek – és nem jártok rajtam.
Világosságnak hívtok – és nem néztek rám.
Életnek neveztek – és nem kerestek engem.
Bölcsnek mondotok – és nem követtek engem.
Hatalmasnak neveztek – és nem kértek engem.
Irgalmasnak mondotok – és nem bíztok bennem.
Igazságnak neveztek – és nem féltetek tőlem.
Ha egyszer örökre elvesztek – ne okoljátok
engem.*

A tartalomból:

*Beszélgetés dr. Szőcs Ferenc kutatóval
A HYMNUS és története
Tóth László: Iskolamentés Komáromban
Összeállítás Bíró Luciánról
Gyalog egy vers határában – Tőzsér Árpád
Készülünk a második Nagytalálkozóra
Takács András az első tánccsoportról
Jubilánsaink, kitüntetettjeink
A matematika ötágú súpja*

Beszélgetés Szócs Ferenc tudományos kutatóval egyetemről, „marslakókról”

Hármas követelmény: Oktatás, kutatás, szellemi kisugárzás

RNDr. Szócs Ferenc, Dr.Sc.

1935-ben született Ebeden. Középiskolai tanulmányait a budapesti Szent István Gimnáziumban kezdte. 1950-ben már nem mehetett vissza Magyarországra. Komáromban akkor nyílt meg újra a magyar gimnázium, ide jelentkezett. A harmadik osztály elvégzése után a nyári szünetben – osztálytársaival együtt – felkészítették az érettségire, s 1953. augusztus végén érettségi vizsgát tett. A pozsonyi Comenius Egyetem fizika szakán szerzett diplomát, specializációja: nagyfrekvencia és vákuumfizika. Két évig az egyetem természettudományi karának fizikatanszékén működött tanársegédként, majd 1961-ig a Hegesztési Kutatóintézet elektrofizikai osztályán dolgozott. 1962-ban fél évet töltött a szentpétervári (akkor leningrádi) akadémia makromolekula-kutató intézetében. 1967-ben Prágában kandidátusi fokozatot szerzett fizikai kémiából, valamint a pozsonyi Comenius Egyetemen RNDr. titulust kísérleti fizikából. Hosszabb időt töltött Darmstadtban a német műanyagkutató intézetben; 1979-től '81-ig Irakban a basrahi egyetemen, '82-ben Bagdadban a tudományos akadémián dolgozott. 1986-ban a Szlovák Tudományos Akadémián DrSc. fokozatot szerzett. 1994-ben Berlinben töltött három hónapot a Hahn Meitner Intézet Neutron Centrumában. 1963-tól 2000-ig a Rádióspektroszkópai Laboratórium vezetője volt. 1961-től napjainkig a Szlovák Tudományos Akadémia polimerintézetének tudományos főmunkatársa.

Az egykori diák hogyan emlékezik vissza iskolájára?

– Nagyon jól éreztem magam a komáromi gimnáziumban és a Marianum diákotthonban. Örültünk, hogy az üldöztetések, elhurcolások, kitelepítések után szabad a szülőföldünkön ismét az anyanyelvünkön tanulni, művelődni. Sajnos később ezt a jó hangulatot, optimizmust beárnyékolta egy másik hullám. A sztálini ideológia módszerei begyűrűztek a diákok közé is. A gyanakvás, félelem rányomta bélyegét az emberi kapcsolatokra. A tanáraink tompították ezt a negatív hatást úgy, ahogy lehetett. A tanítás színvonala a kezdeti nehézségek ellenére jó volt. Egyetemre kerülve úgy éreztük, hogy a gimnázium jól felkészített bennünket a továbbtanulásra. Tisztelettel gondolhatunk azokra, akik kihasználva a történelmi pillanatot adta lehetőséget, létrehozták, erősítették, formálták ezt az iskolát.

Milyennek látja a mai Komáromot és lehetőségeit?

– Szeretem ezt a várost, és ha alkalom adódik, szívesen jövök ide. Az elmúlt években részt vettem Komáromban politikai, kulturális rendezvényeken, a Professzorok Klubja gyűlésein és az Ösztöndíjtanács ülésein. A komáromi egyetem megalapítását nagyon fontosnak tartottam. Ezért vállaltam már 1990-ben, 21 kollégával együtt az oktatást a megalapítandó egyetemen, amely hosszú vajúdas után csak két évvel ezelőtt nyílt meg. Akkor úgy látszott, hogy sikerül Komáromba összpontosítani majd a magyar nyelvű egyetemi képzést. Ez a folyamat azonban lassúbb a vártnál. Komárom város derekasan támogatja az egyetemet, amely rangját emeli, hírnevét öregbíti. A Selye János Gimnázium tanulói számára pedig új lehetőséget kínál az egyetem. A diákok folytathatják tanulmányaikat Alma Materük városában, és az Egyetem közvetítésével eljuthatnak részképzésre több más egyetemre. Ők lehetnek később a fokozatosan bővülő intézmény oktatói, tanárai, kutatói, tudósai.

Mit gondol, lesz elég diákja az egyetemnek?

– A Kárpát-medencében sok új főiskola, egyetem jött létre az elmúlt két évtizedben. Szoros verseny alakulhat ki a diákok létszáma és a kutatásra megszerezhető pénzek terén. Az egyetemek színvonala meghatározható nemzetközi kritériumok alapján. Aki lemarad a versenyben, nem jut sem belföldi, sem külföldi pénzforrásokhoz, és a diákok is elkerülik, mert jó nevű egyetemen akarnak diplomát szerezni. Nagyon fontos, hogy az új egyetem mielőbb eredményeket tudjon felmutatni az oktatás és a tudományos kutatás terén. Ehhez neves oktatókra, felkészült tudományos munkatársakra van szükség. Bizonyítani kell tudományos publikációkkal, hogy él és fejlődik.

Van esélyünk versenybe szállni a többi intézménnyel?

– Fronc oktatási miniszter megnyitóbeszédében világosan felvázolta az új egyetem hármas feladatát: az oktatást, a tudományos kutatást és a szellemi, kulturális kisugárzást környezetére. Az Európai Unió nem a határokkal szétaszabdalt kis területek fejlesztésére törekszik, hanem a határokon átvívelő természetes régiók fejlesztése a célja. Ebben nagy szerepe van a felsőoktatásnak, kutatásnak, műszaki fejlesztésnek. Szavukon kell fognunk az illeteknek, legyenek azok Pozsonyban, Budapesten vagy Brüsszelben, és következetesen kérni kell, hogy hathatósan támogassák ezt a hiánypótló intézményt. Jól átgondolt projektekkel megszerezhető az anyagi háttér a korszerű oktatáshoz, kutatáshoz. Ki kell alakítani egy olyan légkört, amely vonzhatná az oktatókat, kutatókat Komáromba.

Mit tart most legfontosabbnak e téren?

– Adva van a keret, amelyet gyorsan, optimálisan ki kell tölteni, és bizonyítani, hogy nemcsak kiváló gimnáziumot lehet fenntartani Jókai városában, hanem jól működő egyetemet is. Most nyitva áll a kapu egy korszerű egyetem építése előtt. Igyekeznünk kell addig, amíg a kaput nyitva

A Nagytalálkozó PROGRAMJA

- 9⁰⁰ **Ünnepélyes megnyitó** (aula)
- 9⁰⁵ **A Selye János Gimnázium diákjainak rövid műsora** (aula)
- 9¹⁵ **Köszöntő** (aula):
dr. Bastrnák Ferenc, a Baráti Kör elnöke
Szigeti László, oktatási miniszter
Dolník Erzsébet, parlamenti képviselő
Andruskó Imre, az SJG igazgatója
- 9³⁰ **A Vas és Arany Matúra oklevelek átadása** (aula) – az érintettek és vendégeik
- 10⁰⁰ **Büfé és könyvsátor a Baráti Kör tagjai és vendégei részére az udvaron**
- 10⁰⁰ **Előadások**
A honfoglalás körüli kérdőjelek
Az 1956-os forradalom
Helyszín: a földszinti tantermek
- 11⁰⁰ **A Hites Kristóf-terem ünnepélyes névadója**
- 11³⁰ **Érettségi találkozók az osztályokban**
- 12³⁰ Ebédszünet
- 15⁰⁰ **Érettségi találkozók az osztályokban**

▶▶▶ Hármaskövetelmény...

hagyják. Félek, akadnak, akik annak örülnének, ha nem tudnánk élni a lehetőséggel, és mondhatnák: lám mi tudtuk, hogy erre nincs sem szükség, sem igény, és hiányzik a szakembergárda is. Bízassuk, támogassuk a tehetséges diákokat, bővítsük, támogassuk a kereteket! Szükség van sok akkreditált tanszékre, új karokra. Ennek az alkotó légkörnek a kialakításában az Alma Mater öregdiákjai is sokat segíthetnek. Nekünk is megvan a szerepünk. Támogatnunk kell maradék erőnkkel, tehetségünkkel a most sarjadó intézményt.

Mit üzen Komáromba a Selye János nevét viselő intézményeknek?

– Nagy tudósaink, köztük Szent-Györgyi Albert, gyakran hivatkoztak a gimnáziumok döntő szerepére. Onnan indították útjára azt a művelt, kreatív nemzedéket, amelyből számos világhírű tudós került a kutatás élvonalába. Különleges akcentussal beszéltek angolul, de csodálatos eredményekkel gazdagították a tudományos ismeretek táráát. Marslakóknak becézték őket a kollégáik, mert egymás között, számukra furcsa nyelven: magyarul beszéltek. Reméljük, hogy egyszer a két Selye-iskola is nevel majd néhány „marslakót”. Azt kívánom, hogy a két, Selye János nevét viselő iskola egymást segítve gyarapodjék, gazdagítva pátriánk kultúráját, erősítve megtartó erejét, örözve nyelvét és hagyományait. *

Lovász Gabriella

„Egy olyan világba születtetek bele, ahol van szabadság. Ezt a szabadságot okosan ki kell használni” – mondta Halzl József, a Rákóczi Szövetség elnöke március 15-én, amikor a gimnázium egy egész osztályának adta át a szervezet tagsági igazolványát.

Cél: a nemzet újraegyesítése

„A Rákóczi Szövetség a határon átvélő nemzetegyesítés szorgos munkása akar lenni, és örülök, hogy ti fiatalok, ebben a munkában velünk együtt lesztek” – mondta Halzl József. A II. B osztály nevében Dolník Attila, az iskolai szervezet elnöke vette át a tagsági igazolványokat.

A Rákóczi Szövetség megpróbálta a szervezetbeli tagságot a kiterjeszteni középiskolákra is. „Féltünk kicsit tőle – mondta az elnök, – vajon milyen lesz a visszhang. Ez a generáció sok olyan hatásnak van kitéve, amely nem feltétlenül van összhangban Rákóczi szellemiségével. Egy év után elmondhatjuk, hogy 42 középiskolában működik Rákóczi-szervezet. Mint volt felvidéki, büszke vagyok arra, hogy ennek a 42-nek talán fele itt a Felvidéken van. Csak Komáromban 200 fiatal tagunk van.”

További támogatóink:

Dolník Erzsébet

Dr. Simon László

Az 1967-ben érettségizett III. C osztály

Dr. Szabó

Bilekné Kalmár Izabella

Hodálné Horony Jozefina

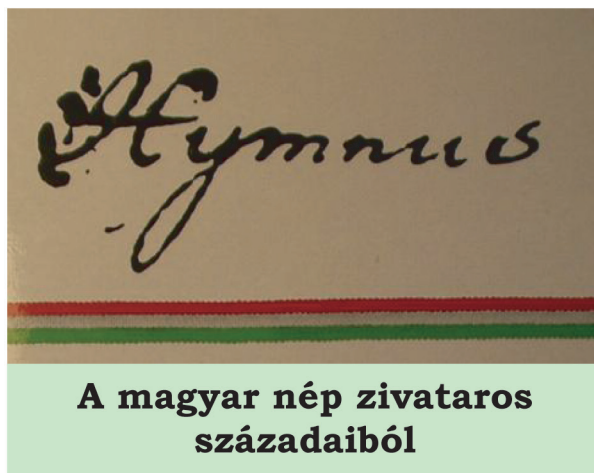
Dr. Tóth Tihamér

Helyreigazítás

Lapunk előző számából a Csokonairól szóló „Erővel senki szívével nem bántathatók” című írás alól a nyomdai előkészítés során sajnálatos módon kimaradt, hogy az összeállítás **Kustyán Ilona** szoboravatón elhangzott beszédéből készült. Olvasóink és a szerző szíves elnézését kérjük.

Kölcsey Ferenc

A magyar nép zivataros
századaiból

Erkel Ferenc

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Balsors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbűnhődte már e nép
A múltat s jövőndőt!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Bendegúznak vére.
S merre zúgnak hajjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágoznak.

Értünk Kúnság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hajh, de bűneink miatt
Gyúlt harag kebledben,
S elsújtád villámidat
Dörgő fellegedben,
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozman van népének
Vert hadunk csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám, kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvvedre?

Bújt az üldözött, s felé
Kard nyúl barlangjában,
Szerte nézett s nem lelé
Honját a hazában.
Bércre hág és völgybe száll,
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger fölette.

Vár állott, most kőhalom,
Kedv s öröm röpkedtek:
Halálhörgés, sírhalom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virúl
A holtnak véréből,
Kínzó rabság könnye hull
Árvánk hó szeméből!

Szánd meg Isten a magyart,
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kínjának.
Balsors akit régen tép
Hozz rá víg esztendőt,
Megbűnhődte már e nép
A múltat s jövőndőt.

A Himnusz születése és története

„A nemzeti himnusz olyan dal, ének vagy induló, mely egy nép együvé tartozásának tudatát, nemzeti és államisági érzését hivatott reprezentatív formában kifejezésre juttatni.” A zenei enciklopédia emellett a következő megállapítást teszi közzé: „A monarchiák himnuszai többnyire az uralkodó vagy az uralkodóház iránti hűséget is erőteljesen hangsúlyozzák.” A magyar Himnuszra a második meghatározás azonban semmiképpen nem illik rá: e mű nem király-himnusz, hanem *néphimnusz*.

Kölcsey Ferenc 1823. január 22-én Csekén befejezett versének sokatmondó alcíme van: *A magyar nép zivataros századaiból*. A Himnusz költője teljes tudatossággal kapcsolódott a 16. századi magyar líra hagyományaihoz: műve vallásos hitből fakadó könyörgés, melyben a bibliai nép helyére a magyar nép került, magyar bűn és magyar panasz, az isteni könyörületbe vetett hitnek magyar szava. Kölcsey bölcs tudatossággal a múltba helyezi látomásának történelmi színpadát. Említse bár a rabló mongolt, a töröktől vett rabigát, a magyart pusztító magyart, olvasója számára nem volt kétséges, miféle rablót, milyen rabigát kell még a leírthoz hozzágondolnia.

Ahogy a költemény mondanivalója archaikus, versformája is régies. De 7+6 szótagos sorpárjai ismerősen csengenek minden magyar fülében. Kölcsey verse visszatérő forma. Az 1. és 8. strófája, az invokáció és a lényegében azonos tartalmú rekapituláció, Istent szólítja meg: hozzá könyörög áldásért. A 2. és 3. versszakot magában foglaló rész Isten jótetteinek felsorolása: általa hazára talált, ételre és italra lelt a magyar, naggyá vált a nemzetek között. A harmadik rész (4–7. strófa) a bűnök megvallása: bűn és bűnhődés. A régi dicsőség képe itt azért villan fel, hogy kontraszthatásával mélyítse a tragikus jelenkép vigasztalanságát. E mélypontról emelkedik a vers a befejező strófa magasságába: Isten színe elé, „víg esztendőt” könyörögve. A Himnusz a versszakok és „jelenetek” mesteri beosztása és megformálása. A második jelenet – strófáinak számát tekintve – kétszerese az elsőnek, a harmadik jelenet kétszerese a másodiknak, a negyedik pedig, a drámai mélypont – és egyben tetőpont – után, variált visszatérése az elsőnek. Mesteri forma, szimmetriának és aszimmetriának virtuóz kombinációjával.

Ahhoz persze, hogy Kölcsey költeménye, a szó teljes értelmében néphimnusszá legyen, az kellett, hogy a verssorokat szárnyára vegye a muzsika. Ehhez csaknem annyi idő pergett le a 19. század homokóráján, mint a századkezdetől a vers megírásáig: huszonkét esztendő. Akkor viszont – 1844-ben – nem kevesebb, mint *tizenhárom* megzenésítése született Kölcsey Himnusának. Tizenkét kísérlet és egy remekmű: Erkel Ferenc kompozíciója.

1844 márciusában ugyanis *Bartay Endre* (1799–1854), a Nemzeti Színház igazgatója, aki egyike volt a reformkori magyar művelődés maradandó hatású mindeneseinek, pályázatot tett közzé Kölcsey Ferenc versének megzenésítésére. A *Regélő Pesti Divatlap* 1844. március 3-ai számában többek között ezt olvashatjuk: „...meggyőződése az, hogy a nemzeti színház köréhez tartozik, költőink jelesebb lyrai költeményeinek becsét minél inkább emelni, terjedését és életbe jutását a nemzetben elősegíteni, s ezt leginkább elérhetőnek véli, ha az ily költemények ének- és zenére tételnek, s ezt évenként tenni szándékozván, ez évben ismét 20 arany pálya díjt tűz ki a legjobb népmelodióért – KÖLCSEY

FERENC KOSZORÚS KÖLTŐNK HYMNUSÁRA` ének és zenekarra téve.”

A beküldési határidő 1844. május 1-je volt. A lap 1844. május 12-ei számában *Szigligeti Ede*, a Nemzeti Színház titkára közölte, hogy a Himnusz-pályázatra tizenhárom pályamunka érkezett, s megadta a névtelen pályaművek jelígeit. A bírálóbizottság 1844. június 15-én hozta meg döntését, mely szerint *Erkel Ferenc* nyerte meg a pályázatot. Ezen a napon vált tehát Erkel *kompozíciója* – egyhangú döntéssel – a *magyar himnusszá*.

A költemény és a zenemű között alapvető formai különbség mutatkozik: az énekelt Himnusz ugyanis csak egyetlen strófából áll. A hallgató mégsem érzi csonkának, hiányosnak. A zene ugyanis – eltérően a filozofikus költészettől – nem fogalmi, hanem emocionális elemekből építkezik. Az azonos tartalmú zenekari elő- és utójátékkal, meg a kettő között megszólaló énekelt strófával Erkel véghezvitte a muzsika csodáját: egyetlen képbe sűrítette a Kölcsey-vers teljes mondanivalóját. A Himnuszban felfedezhető a klasszikus Európa és a magyar muzsika hatása: Erkel szintézisre törekvése még a Himnusz szerkezetén is felismerhető.

A Himnusz 1844. július 2-ai színházi bemutatója után megindult a népszerűség útján. 1844. augusztus 10-én, az óbudai hajógyárban, nevezetes hajókeresztelőre került sor: a Széchenyi-gőzösére. „Széchenyi az első magyar – mióta a világ fönnáll – kinek nevét osztrák-magyar hajó viseli” – jegyzi meg a Honderű című lap. A „Széchenyi Ünnepe” című cikk tanúsága szerint színházon kívül, társadalmi ünnepségen, itt és ekkor hangzott fel először a Himnusz: „Szent lelkesedés rezzé át a hallgatóságot az erősmellű férfi és csengő hangú énekesnök minden szavára, melly erélyezve az érczhangszerek teljes harmóniája által, valóságos NEMZETI hymnusszá magasult.”

Két hónap sem telik el a bemutató óta, és a Himnusz – szembeállítva a császárhimnusszal – a nemzeti függetlenség és önállóság jelképeként jelenik meg máris a hazai sajtóban. 1844 őszén már több méltató cikk jelent meg a Himnusztól, amelyek elősegítették nemzeti imánk országos terjesztését.

A leverte magyar szabadságharc után a Himnuszt nem volt szabad játszani és énekelni. Az 1867-es kiegyezést követően több szerzeményben megjelennek a Himnusz motívumai, így *Liszt Ferenc* zongoraművében, *Mosonyi Mihály* szerzeményében, *Erkel Ferenc* „Dózsa György” című operájában, illetve Ünnepi nyitányában, majd *Dohnányi Ernő* „Ünnepi nyitány” című zeneművében, illetve *Bartók Béla* „Kossuth” című szimfonikus költeményében.

A Himnusz kései történetéhez tartozik, hogy – miután több mint száz éven át élt nemzeti imádságként, később hivatalos állami himnusként – 1949-ben veszélybe került fennmaradása. Az akkori kormányzat, jelképeiben is szakítani akarván a múlttal, az új államformához új címet és új himnuszt kívánt. Hiteles tanúvallomások bizonyítják, hogy az utóbbi komponálására *Kodály Zoltánt* kérték fel, szövegírója *Illyés Gyula* lett volna. A történelmi távlatokban és teljes nemzetben gondolkodó Kodály határozottan visszatartotta a felszólítást. „Jó a régi” – válaszolta a megbízási kísérletre. Nem csekély bátorság kellett akkor az ilyen visszautasításhoz: rajta kívül nem sokan merték volna megtenni. Végül – ami a Himnuszt illeti – a kormányzat hátrált meg: maradt a „rég”i”. * **Tarics Péter**

Gyalog egy vers határában

Tőlem először a magyarországi *Pajtás* című gyermeklap közölt verset. Tizenkét éves voltam, s mára már csak a vers sokatmondó címére emlékezem: *Tábortűz*. Gyenge versike volt, a *Pajtás* elvárásai s az úttörőmozgalom frazeológiája volt az ihletője. De kapcsán talán tudok magamról olyasmit is mondani, ami később mégiscsak az irodalomba, az első Vers felé indított.

1950-ig, tizenöt éves koromig Magyarországon jártam iskolába. Négy éven keresztül. 11–15 évesen annyit gyalogoltam, mint talán azóta együttvéve sem. Ha szünetekre vagy nagyobb ünnepekre hazautaztam, Salgótarjánban szálltam ki a vonatból, aztán hazáig jó harminc kilométert gyalogoltam. /.../ A hegyek szilárd koordináta-rendszerébe bele tudtam szerkeszteni a falunkat, magamat is. Hiába volt előttem még tizenöt-húsz kilométer gyaloglás, már nem veszhettem el, a szemem beleköltözött a tájba, az ismerős arányokba. /.../ Az erdőt egyébként már zsenge gyermekkoromban a saját kiterjedésemnek éreztem. Apám a negyvenes évek elején, mikor szegénységünk tetőzött, a szénégetéssel is megpróbálkozott. A hagyomány szerint a falumat, Péterfalát is szénégetők alapították. /.../ 1949-ben megkaptam (s gondolom, minden Magyarországon tanuló szlovákiai magyar diák megkapta) a magyar hivataloktól az értesítést, hogy vagy kérvényezzem meg a magyar állampolgárságot, vagy menjek haza, hisz már otthon is tanulhatok magyarul. S én csomagoltam, s hazajöttem. /.../ Az 1950/51-es iskolaévet már itthon, Rimaszombatban kezdtem. /.../ Egy évig voltam rimaszombati diák, s az alatt az egy év alatt verset nemigen írtam. Inkább olvastam. /.../ A szlovákiai magyar irodalom létéről semmit sem tudtam. Valószínűleg tanáraink sem. Rimaszombat inkább a múltat kínálta. Az élő, változó magyar irodalomra egy évvel később, Komáromban nyílt rá a szemem.

Tózsér Árpád, Duba Gyula és Kulcsár Ferenc
Komáromban a József Attila-centenárium emlékülésén

Tózsér Árpád költő, író, kritikus, műfordító, szerkesztő, egyetemi oktató, publicista a Selye János Gimnázium elődjének tekinthető Komáromi Magyar Gimnázium tanulója volt néhány évig az ötvenes évek elején, s 1954-ben érettségizett. Gömörpéterfalán született 1935-ben; iskoláit Magyarországon, majd Rimaszombatban, Komáromban és Pozsonyban végezte, s a Pozsonyi Pedagógiai Főiskolán szerzett tanári oklevelet 1960-ban magyar–szlovák szakon. Kiadói szerkesztőként és egyetemi oktatóként dolgozott több éven át; miközben számos verseskötete, több tanulmánygyűjteménye jelent meg. Irodalmi munkásságának elismeréséül a díjak és kitüntetések egész sorát kapta: a Madách Imre-díjtól kezdve a Kossuth-díjig (2004).

Az itt közölt részletek a költő *Genezis* című reprezentatív kötetének előszavaként szereplő önéletrajzi írásból valók. (Ezt a kötetet a Madách-Posonium 2006-ban hasonló kiadásban megjelenteti.) A részleteket válogatta és a bemutatást összeállította: Jakabné L. Ilona.

A Duna menti város a nyugalmas, múzeumlevegőjű Rimaszombat után méhkas volt számomra. Magyar gimnáziuma – az egykori híres bencés gimnázium utóda – messze földről vonzotta az ambiciózusabb diákokat. A magyarországi iskolákból hazatérő fiatalok is Komáromba özlöltek. S hozták magukkal a magyar gimnáziumok szellemét és színvonalát. Jól tájékozott irodalomtanáraink – elsősorban Turczel Lajos – mellett Pozsony közelsége is segített kialakítani gimnáziumunkban azt a szellemi műhelyt, amely később neveltjein keresztül az egész szlovákiai szellemiséget befolyásolni tudta. Az akkoriban induló *Alkotó Ifjúság* szerkesztői gyakran jártak le hozzánk, s hozták a híreket a fővárosból. /.../ Akadtak köztünk feltétel nélkül lelkesedők (ezek esetenként inkvizítori szerepre is készek voltak, tanáraink is rettegtek tőlük); voltak visszafogottan, csikorgó lélekkel ujjongók (én is ide számítottam); külön csoportot alkottak az „útítársak”, s ott voltak végül a cinikus, mindenről röhögő, mindent tagadó jampecok. Az „útítársak” legjelesebbjei Zs. Nagy Lajos (aki akkor még nem volt „Zs”), Koncsol László, Csizmár Miklós, Nagy János (ma már ismert szobrász), Bitter Ferenc, Jabrik Gyula s mások voltak. Nekem nagyon imponált csendes kívülállásuk. Hallgatásukban erőt éreztem. Lélekben hozzájuk tartoztam, igazában köztük éreztem magamat jól. De szélsőségekre hajlamos, izgága természetem mindig olyan kijelentésekre, tettekre ragadott, hogy időről időre a megszállott lelkesedők között találtam magam. „Szélsőséges Tettek” voltak

►►► Gyalog egy vers határában

akkori verseim is. Vagy örömmámorban, vagy acsargó indulatban írtam őket, így aztán nem az anyag mozgásának, csak ágáló gesztusoknak hatottak. De amilyen mértékben el tudtam szakadni s távolodni a „lelkesezőktől”, s közeledtem az „útítársakhoz”, olyan mértékben hagytam el a gesztushangot, s közelítettem meg magamban azt a mélyréteget, amelynek egyik vonatkozásáról (természetszeretetről) főntebb már szoltam. /.../ A pozsonyi irodalom kezdetben nemigen nyerte meg a tetszésemet. S valószínűleg én sem az övéket, mert hamarosan ilyen véleményeket hallottam vissza magamról: pökhendi, nagyképű, kötekedő. S én bizonyára rá is szolgáltam ezekre a jelzőkre, mert elevenem él bennem ebből az időből néhány olyan éles hangú szóváltásom (nálam idősebb s érdekesebb írókkal), amilyenért nálunk, Gömörben már csattan a pofon, s villan a kés. Nem hiszem, hogy sokan sajnáltak hát, mikor nem egészen fél év múlva búcsút mondtam Pozsonynak. /.../ Néptanítóskodtam, s éltem a falumbeli legények életét. Ittunk, lányok után jártunk, verekedtünk. S néha beautóbusoztam Rimaszombatba Veres Jánoshoz, aki minden alkalommal megjósolta, hogy rám még „nagy jövő vár”. Néha befutott egy-egy levél is Koncsol Lászlótól, Nagy Lajostól. Ennyi volt a kapcsolat a szlovákiai magyar irodalommal. /.../ S a korábban leírt természetélmény mellett ez a faluél-mény (metagenezis, sorstudat) volt létezésemnek másik mélyrétege, amelyből – úgy gondolom – költészetet lehetett volna előbányászni. De mindez csak jóval később került be verseimbe. Akkor, mikor a hatvanas évek elején eredendően tragikus világlátásomért, életérzésemért, szenvedéseimért őseimet s a felnevelő közösséget kezdtem vádolni. Ezt nevezte Turczel Lajos egy akkoriban írt kritikájában „biológiai determinizmusnak”. /.../

Újra főiskolára jelentkeztem, s föl is vettem. Ezúttal a Pozsonyi Pedagógiai Főiskola Társadalomtudományi Karára, magyar–szlovák szakra. Újból fordult az életem. Meneküléspszichózisom más tartalmat nyert. Most már nemcsak a falu, hanem a város is taszított, s olyan erővel, hogy voltak helyzetek, amelyekben az elhagyott falu is ideálisnak tűnt. Differenciálásra akkor még képtelen voltam. /.../ De ha egészen pontos akarok lenni, el kell mondanom, hogy indult azért bennem – s éppen ebben az időben – valami differenciálódásféle. De sokkal mélyebben, sokkal általánosabb síkban, s csak áttételesen a falu-város viszonylatában. A „biológiai determinizmus” képei (egyelőre csak képei) ugyan éppen ebben az időben (tehát 56 táján) vonultak be arzenálomba. S ha ezt a differenciálódást az engem ért hatásokkal akarom kifejezni, akkor azt kellene mondanom, hogy József Attila és Illyés mellé Nagy Lászlót is mestermémé fogadtam. *

Tőzsér Árpád: Férfikor

Villamos vágat,
mintha vad futna,
megadón fekszik
alá az utca.
Szerelmét adja
lány a legénynek:
adom magam vad
tülekedésnek.
Állandósul a
robaj a vérben
férfikort kongat
huszonkét évem.
Huszonkét éve
adom a hőst itt,
játszok a sorssal
szembeköpősdit.
Élek, csavargok,
vagyok, mert lettem,
mint dér az ágon:
megkérdzetlen.
Indultam, mint más:
virágembernek.
Tövis lettem, mert
fagyok neveltek.
Szúrok, ha szúrnak,
rúgok, ha rúgnak,
nem hajlok se új,
se régi úrnak.
Csak a nád hajlik,
törik a férfi:
nem tört derékkel
próbáljak élni.
Így lehetek csak
erős a bajra.
Cigaretára:
gyűjtök a dalra.
Földi bajt oldó
tűzpiros dalra,
pávatorokkal
szólok a napba.
Csillagot rúgjon
huszonkét évem:
morzsavilággal
be sose érjem.
A mindenséget
magamba szedjem,
de sóra, szénre
essen szét bennem.
Megoldó szemmel
világom járjam.
Ha bimbót látok,
virággá lássam,
hogyha gazt látok,
tűzlánggá nézzem:
járjon az ember
szegfűfehérben.
De torkig álljak
bár a világban:
kis füvek mérgét
felkiabáljam.

Legyen fülem, ha
bánató ümget,
úrta font kantárt
csak úron tűrjek.
Fagyfegyelembe
vérmeg kedvet,
csendszájba bátor
szót követeljek.
Bátor elméknek
bátor a lába:
akarom, álljunk
vad karikába.
Vad karikába,
megváltó táncra,
mindenki járja,
férfimód járja.
S egy akaratra
taszítva lábunk,
a forgatagban
összekiáltunk:
Világot rontó
nyers erők kelnek,
nem elég félni
már egyért egynek.
Túl az ideg s bőr
szabta határon:
aki most fáj, az
össejtig fájjon.
Ki velünk táncol,
ki velünk járja:
Anyánk képen a
világ a ráma.
Mindenkinek mindér!
Pötty, különfények
szünjenek! – Tánca,
körtánca népek!
Tüdő táguljon,
csizmaszár rogyjon,
törjön aranygyep,
zendüljön torkom.

Férfikor, így jöjj,
így gyűjtsak dalra,
pávatorokkal
így szóljak napba.
Szakadjak meg bár,
torkomba bukjon,
szó helyett sós vér:
ne hagyjam jussom.
Jussom a szóra,
igazra, szépre,
gyehennaoltó
hús emberségre.
Szóljak halálíg
harcverest, bátrat,
férfikor, így jöjj,
vigyázzlak, várlak!

„Szlovákiában magyar nyelvű iskola nem lesz”

Részletek Tóth László *Iskola- és magyarságmentési kísérletek Komáromban 1945–1948 között* c. írásából (Új Forrás, 1995. 08. 11.) A szerző 1967-ben érettségizett iskolánkban.

/.../ Szlovákiát a fasizmus terhe alól mentesítő szlovák nemzeti felkelésben megalakított Szlovák Nemzeti Tanács már 1944. szeptember 6-án meghozta első magyarellenos rendeletét. E szerint /.../ bezárják és megszüntetik az országban a magyar iskolákat, felosztatják a magyar egyesületeket és pártokat, s megtiltják a magyar nyelvhasználatot az élet minden területén, így az istentiszteleteken is. /.../ A Szlovák Nemzeti Tanács szóban forgó rendelete az 1938. október 6-a előtt is működött népiskolák kivételével valamennyi magyar iskolára vonatkozott, sőt azt is megtiltották, hogy a magyar iskolák diákjai megkapják évvégi vagy az érettségi bizonyítványukat. Egy korabeli feljegyzés szerint a rendelkezés 38 középiskolát (7945 tanulóval), 34 polgári iskolát (10 105 tanulóval, 2 mezőgazdasági népiskolát (183 tanulóval), valamint 36 tanonciskolát (4070 szakmunkástanulóval) érintett. Egy másik dokumentum viszont a népiskolák engedélyezéséről megjegyzi, hogy „minden magyar nemzetiségű tanítót, arra való hivatkozással, hogy nemzetisége magyar, jogigény vagy végkielégítés nélkül elbocsátottak”.

*A Szlovák Nemzeti Tanács Iskolaiügyi Megbízottja,
Pozsony*

Pozsony, 1945. jún. 25.

5.405/45-II-1/a. sz.

*A Szlovák Nemzeti Tanács a Törvények és Rendeletek Tárának 44/45. számú törvény 1.§. második bekezdésének értelmében a Szlovák Nemzeti Tanács mint magyar nemzetiségűt 1945. jún. 30-ai hatállyal minden jogigény nélkül elbocsátja Önt az állam szolgálatából.
Fenti napon beszüntetjük mindenféle illetményét.
Az iskolaiügyi megbízott helyett.*

/.../ 1945. november elejéig a magyar népiskolák egyharmada sem kezdhetett meg működését, így a fentiek mellett további 106 653 gyermek maradt anyanyelvi iskola nélkül. A magyar kormánynak a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz ez ügyben intézett szóbeli jegyzéke szól arról is, hogy a csehszlovák hatóságok erőszakos nyomásgyakorlással igyekeznek elérni, hogy „a magyar diákokat a szülők a magyar intézetek helyébe létesített szlovák középiskolákba írássák be”, ellenkező esetben a szülőket az országból való kiutasítással fenyegették.

Ilyen körülmények között, 1945 júniusában sor került az egyik legpatinásabb dél-szlovákiai intézmény, a komáromi magyar (bencés) gimnázium azonnali hatályú bezárására is. Pedig a gimnáziumban a háborús veszély elmúltával folytatódott a tanítás, mire a szlovák hatóságok felelősségre vonták **Bíró Luciánt**, az iskola jeles igazgatóját, hogy milyen címen kezdte meg az oktatást, és hogy merészkedett magyar nyelven tanítani, mikor „Szlovákiában magyar nyelvű iskola nem lesz”. Az igazgató az orosz katonai városparancsnokság engedélyére hivatkozva indokolta lépését. Bíró Lucián – aki személyesen járt közben az ügy érdekében a pozsonyi iskola- és népművelésügyi megbízotti hivatalban (minisztériumban) – még arra sem kapott

engedélyt, hogy a július végéig esedékes érettségi vizsgákat megtartsák.

„az intézetben a tanítás kihágás”

/.../ Június 6-án kelt kérelmét az iskola- és népművelésügyi megbízotti hivatal a Szlovák Nemzeti Tanács 1944. szeptember 6-ai nevezetes rendeletére hivatkozva utasította el, mondván: a kérdéses napon, a rendelet életbe lépésével a gimnázium megszűnt, minek következtében ebben az intézetben a tanítás kihágás, amelyet az idézett rendelet 3.§-a szerint kell büntetni, és hogy az intézet tanulóinak az esetleges más intézkedésig nem lehet erről az iskolaévről bizonyítványt kiadni.

Amint a komáromi bencés gimnázium esete is példázza, a rendelkezések – jogsértő módon – nem kímélték az egyházi iskolákat sem. A komáromi magyar iskolák – köztük az irgalmas nővérek által vezetett tanintézet – soráról például a városból kiutasított Csaba M. Claudia irgalmas nővér /.../ helyzetjelentése fest hiteles képet. Amikor a csehszlovák közigazgatási szervek 1945 tavaszán megérkeztek Komáromba, az ideiglenesen megalakult tanfelügyelőség felszólította a tanítókat, hogy kérvényben folyamodjanak további alkalmaztatásukért. Ennek megtörténte után a tanfelügyelőség jóváhagyta, hogy Csaba M. Claudiáék mint rendes tanerők tovább dolgozzanak az iskolában, és hatvan nappal meghosszabbította a tartózkodási engedélyüket. Június 6-án azonban – egyes források szerint 7-én – a csehszlovák hatóságok váratlanul bezáratták a város valamennyi magyar iskoláját – a népiskolát, a polgárit, valamint a bencés gimnáziumot és tanítóképzőt –, a szülőkkel pedig közölték, hogy új beíratást rendelnek el a szlovák iskolákba.

A szülők a magyar iskola mellett döntöttek

A lázongó szülők két napon át tanácskoztak, és tüntetést rendeztek az orosz katonai parancsnokság előtt. A város orosz katonai parancsnoka magához rendelte Komárom magyar tanítósgát – ötvenketten jelentek meg nála –, s megbeszélésük eredményeként utasítást adott a gimnázium újbóli megnyitására, s azt a többi magyar iskolára nézve is engedélyezte, amire június 9-én került sor. A június 12-14-e között – orosz kívánságra – megtartott beíratkozáson a komáromi szülők látványos kiállással a magyar iskola mellett döntöttek, s ennek eredményeként 850 – egy másik forrás szerint 808 – tanulót írtak be a magyar s mindössze 38-at a szlovák elemi iskolába, akiknek nagy része ugyancsak magyar volt, s szinte semmit nem tudott szlovákul. A magyar polgári iskolába 386, a szlovákba pedig csupán 9 gyermek jelentkezett, akik közül kettő egyáltalán nem, hét pedig csak valamit tudott szlovákul. A szlovák hatóságok erre bosszúból – így az irgalmas nővér – megvonták a magyarországi tanerőktől a további tanítás jogát, sőt június 23-án éjfélkor tizenkét fegyveres katona állított be hozzájuk a zárdába, hogy – meghosszabbított tartózkodási engedélyük dacára – a három magyaror-

►►► „...magyar nyelvű iskola nem lesz”

szági tanerőt kitoloncolják az országból. A nővérek kérdésére, hogy erre miért éjjel kerül sor, az volt a válasz, hogy különben a város fellázadna a kitoloncolások láttán. A három irgalmas nővér további negyven kitoloncolásra váróhoz csatlakozva indult el a fegyveres kíséretében a magyar határ felé.

...a városban mindössze 153 szlovák él

Egyéb példák is ismeretesek a komáromi – de nemcsak a komáromi – orosz katonai városparancsnokság és a szlovák hatóságok közötti ellentétekre a magyarkérdés tárgyában. Belejátszottak ezekbe a határkérdés körüli kezdeti – s egészen a párizsi béketárgyalásokig elhúzódó – bizonytalanságok is, s hogy eleinte maguk az oroszok sem tekintették ezt a kérdést megoldottnak, különböző nyilatkozataikon kívül az is bizonyítja, hogy például Komáromban a Szlovák Nemzeti Tanács szerveit, rendelkezéseit – arra hivatkozva, hogy a városban mindössze 153 szlovák él – kezdetben szinte teljesen mellőzték. /.../ A várost megszálló orosz katonaság lépett föl a komáromi magyar bencés gimnázium bezárása miatt tüntető szülőkkel szemben kivezényelt szlovák katonák ellen, s lefegyverezve és a kaszányába viaszorítva őket /.../ a gimnáziumot újból megnyitatták. Aminek az lett az eredménye /.../ hogy a szóban forgó orosz katonai városparancsnokot a szlovák hatóságok nyomására rövid úton elhelyezték Komáromból. Ezekben a napokban még nem járt eredménnyel a szlovák hatóságoknak az a törekvése sem, hogy a fenyegetett magyar diákokat szlovák iskolába kényszerítsék, hiszen a létesítendő szlovák gimnáziumba egyelőre csak heten jelentkeztek.

Fokozatosan gyengült a szülők ellenállása

Mindenütt óriási nyomás nehezedett a tanulókra, szülőkre és pedagógusokra egyaránt. A felekezeti iskolákat sorra államosították, a tanítókat, tanárokat állásukból elbocsátották, miközben olyan nyilatkozatot írtak velük, hogy arról önként, saját elhatározásukból mondtak le és távoztak az országból. De fokozatosan gyengült a szülők ellenállása is, s a színmagyar vidékeken is egyre több tanulót írtak be szlovák iskolába. Közben a magyar diplomácia is fokozott erőfeszítéseket tett a csehszlovákiai magyar iskolák megmentésére.

Kétségbeesett kísérletek más oldalról is születtek. Így Ladislav Novomesky, szlovák iskolaügyi megbízott (miniszter) sugalmazására – felvetődött az ötlet, hogy ha a magyar művelődési és közoktatási tárca szlovák gimnáziumot indítana Békéscsabán, újból meg lehetne nyitni a komáromi magyar gimnáziumot. Az ügyben Szalatnai Rezső és Peéry Rezső járt közben Teleki Géza kultuszminiszternél. /.../ Míg Novomesky ajánlata értelmében az újdonaúj békéscsabai szlovák gimnáziumban röviddel ezután már csak a jelentkezők hiánya volt az akadálya a tanítás megindulásának, a komáromi magyar gimnázium megnyitására még éveket kellett várni.

/.../ Az 1945/46-os esztendő fordulójára a helyzet mindenütt mélypontra jutott; a komáromiakhoz hasonlóan több helyütt is tapasztalható iskolamentési kísérletek csak a kezdet kezdetén hoztak ideiglenesnek tekinthető eredményt, később azonban lehetetlenné vált minden ilyen irányú kezdeményezés. /.../

„Szomorú menet volt ez – emlékezik vissza a tragikus éjszakára Csaba M. Claudia. – Magyar kálvária-járás. Az öregeket, akik járni sem tudtak, a katonák vitték. A lázas betegek fájdalmasan vonszolták magukat. Volt köztük olyan, aki 40 fokos lázzal, priznicbe csavarva hagyta el az ágyat. [...] ilyen csúfos és alattomos módon tettek át minket a magyar határra. Azt hiszem, erre nincs példa a magyar történelemben, hogy apácákat fegyveres katonák kísérjenek. Örökre szégyenfolija lesz ez a szlovák államnak.”

Bíró Lucián
sajátkezűleg
készített
névjegye
(Oláh Imréné
tulajdona)

„A bencés tanárok gyönyörűen viselkednek”

Ezekre az erőfeszítésekre a tavasz óta csak szaporodó, egyre riasztóbb és aggasztóbb előjelek ismeretében került sor. Több bizalmas jelentésben tájékoztatta a magyar miniszterelnökséget az 1945 nyarán tapasztalható csehszlovákiai helyzetről egy F. G. monogram mögé rejtőző személy /.../: „Minden előjel szerint szeptemberben nem nyílnak meg a magyar népiskolák sem. A tanítók hivatalos felszólításra beadott kérvényei elintézetlenül fekszenek az egyes tanfelügyelőségeken, és a tanfelügyelők »további intézkedésekre« várnak. A magyar iskolák eddig semmiféle hivatalos utasítást sem kaptak, hogy készüljenek elő a jövő iskolai évre. Az iskolákat rendbe kellene hozni, a felszerelést pótolni kellene, beosztásról, tantervről, tankönyvekről stb. kellene gondoskodni, de eddig semmi sem történt. [...] A beíratások megtörténtek ugyan a magyar községekben, s az eredmény magyar szempontból kielégítő. Az oda kinevezett szlovák igazgatók azonban eddig semmiféle utasítást nem kaptak arra, hogy az iskolák meg is nyíljanak. Ha ezek a rendszabályok folytatódnak, akkor a magyar falvakban megszűnik a magyar oktatás és a magyar hitélet.

Az általános elkeseredésben és vigasztalanságban azonban olyan jelek is tapasztalhatók, melyek azt bizonyítják, hogy egészében a csehszlovákiai magyarok életkedvét, gerincét, magyarságát – így a komáromiakét is – a mégoly súlyos és embertelen intézkedésekkel sem sikerült megtörni. A /.../ helyzet kilátástalanságáról szóló jelentés egyúttal a város papjainak, lelkészeinek helytállásáról is beszél, akik „példaadó módon látogatják éppen a szegényebb sorban lévő híveiket, és így tartják bennük a lelket”. Az is kiderül a jelentésből, hogy a lelkészek szerint „a kisemberek töretlenül magyarságukban és bíznak igazságukban”, továbbá „Komáromban teljes a magyar egység és [...] törhetetlen még a bizalom”. A bencés tanárok – Bíró Luciánnal az élen – „gyönyörűen viselkednek, hiszen minden tilalom ellenére illegálisan tovább oktatják a diákokat, s azt is megszervezték, hogy a közvetlenül érettségi előtt állók a város Magyarországhoz tartozó részében tegyenek – átszökösve a Dunán – érettségi vizsgát. ✱

B. Bíró Lucián OSK.
1942.

Kilencvenkét év adatott neki itt a földön. Emberi példája, hűsége, újító szenvedélye és tudása alapján Bíró Lucián a múlt század nagy és modern pedagógusai közé tartozott. 1990. május elsejéig szolgált. Előtte pár héttel, húsvétkor mondta: „Akik az igazságra nevelnek sokakat, világítani fognak, mint a csillagok, az örökkévalóságnak.”

Oláh Imréné

Tantermet neveztek el Bíró Luciánról

2006. március 15-én az iskola rendhagyó módon emlékezett meg nemzeti ünnepünkről. **Bíró Luciánról**, az egykori bencés gimnázium utolsó igazgatójáról osztálytermet neveztek el. A történelem szaktanterem névadó ünnepségét megtisztelte jelenlétével **Halzl József**, a Rákóczi Szövetség elnöke, akitől a gimnázium 30 diákja vette át ez alkalommal a **Rákóczi Szövetség** tagsági igazolványát. Az elnök a lőcsei Szent Jakab templom híres freskóit, Pál mester alkotását tartalmazó reprodukciókat ajándékozott a Bíró Lucián terem számára, és az új alapszervezetnek Esterházy-émlékfüzetet adott át. A Rákóczi Szövetség 15 év óta minden évben megemlékezik Esterházy Jánosról, a felvidéki magyar mártír-politikusról, s egy kiadvánnyal összefoglalta annak a 15 évnek a munkáját, amit ezen ügy szolgáltatában a Rákóczi Szövetség végzett.

A Bethlen Gábor Alapítvány Kuratóriuma MÁRTON ÁRON-EMLEKÉRMET adományoz

Bíró Lucián szerzetes tanárnak,

aki 1898-ban született a mátyusföldi Zsitvaújfalun. 1922-ben a Komáromi Bencés Gimnáziumban kezdte meg tanári-papi és népművelői pályáját, s lett – immár közel hét évtizede – a szlovákiai magyar nemzetiség elhivatott munkása. Szinte lehetetlen felsorolni mindazt, amit tanárként, tan-könyvíróként, ifjúsági cserkészvezetőként a kisebbségi magyar kulturális élet és a sajtó szervezőjeként vállalt és teljesített – olykor eljutva az „ahogy lehet” végső határáig is. 1947-ben, amikor a magyar betűt törvény tiltotta Csehszlovákiában, kinyomtatta és terjesztette a jogfosztottság éveinek két magyar nyelvű kiadványát: egy katolikus imakönyvet és egy kalendáriumot.

A mostoha körülmények ellenére szolgált a szlovák-magyar megbékélést és testvéri együttélést, s amikor sorsa úgy hozta, szlovák falusiak szeretett plébánosa lett.

Emberi példája, hűsége, újító szenvedélye és tudása alapján tanítványai Bíró Luciánt századunk legnagyobb, legmodernebb pedagógus egyéniségei közé sorolják.

Budavári Palota, 1989. november 2.

A humanizmus és szolidaritás jegyében

„Pártoskodók hangos indulatától, lázas tülekedéstől terhes, vajdúdo közéletünkben üdítő példaként idézzük föl a hit, a hűség és a szolgálat újkori apostolának emlékét – mondta Bakos István, a Bethlen Gábor Alapítvány kurátora 1989. november 2-án, Illyés Gyula születésnapján. – Másodszor osztjuk ki most az Erdély népéért sokat szenvedett római katolikus püspök, Márton Áron tiszteletére készített emlékérmeket, Szervátiusz Tibor alkotását, ezúttal a humanizmus és szolidaritás jegyében.” *

Az ünnepségen részt vett a siófoki gimnázium 12 fős küldöttsége is. Halzl József elmondta: március 15-én 54 anyaországi iskolának próbálták lehetővé tenni, hogy határon túli magyar közösségekkel együtt ünnepeljenek. Most kb. 2000 diák volt itt Pozsonytól Királyhelmecig, valamint a Délvidéken és Erdélyben. Ezekkel az ifjúsági kapcsolatokkal is szeretnék a nemzet újraegyesítésének ügyét szolgálni, amelyben a helyi Rákóczi szervezetek fontos tényezők lehetnek. *

Bíró Lucián (1898–1990)

1898-ban született a mátyusföldi Zsitvaújfalun. Innen az esztergomi bencés gimnáziumba, majd Pannonhalmára vezetett az útja, ahol pappá szentelték és magyar–latin szakos tanári oklevelet is szerzett. 1922-ben a pannonhalmi főpát küldte az akkor már Csehszlovákiához tartozó Komáromba, ahol a gimnázium ebben az időben /.../ a pusztaság fennmaradásáért küzdött (egymásután utasították ki a bencés tanárokat /is/ az országból, Komáromban tizenötöt tizedt), s Bíró Luciántól – szülei szlovákiai illetőségük lévén – nem tagadhatták meg az állampolgárságot. A fiatal paptanár megérkezése után azonnal nagy lendülettel vetette bele magát az iskolai és az iskolán kívüli munkába, s a két háború közti csehszlovákiai magyar kisebbségi művelődés egyik fontos résztvevője lett. Tevékenyen kivette részét a cserkészmozgalom szervezéséből és irányításából, a komáromi Jókai Egyesület igazgatósági tagja és a közművelődési szakosztály elnöke, a Katolikus Akció helyi főtítkára, a Komáromi Katolikus Kör főtítkára, a Szlovenszkói Magyar Kultúregyesület Felügyelő Bizottságának tagja, a Szlovenszkói Magyar Cserkész Alosztály sajtóreferense volt; megszervezte a Magyar Középiskolai Önképzőkörök Szövetségét, lapokat szerkesztett (*Virágoskert*, *Tábortűz*), tankönyveket (*Magyar nyelvtan I–III.*, *Magyar helyesírás szótára*) és misekönyvet, illetve dogmatikakönyvet írt, *Liturgikus lexikont* adott ki, könyveket szerkesztett. 1939-ben – Szlovákia déli részeinek, így Komáromnak is Magyarországhoz való visszacsatolása után – a pannonhalmi főpát a pápai gimnáziumba helyezte igazgatónak, ahonnan a háború vége felé küldte ismét Komáromba, „hátha sikerül megmentenie a magyar iskolát”. Az 1943/44-es háborús tanévet még a bencés gimnázium épületében tartották Komáromban, ám azt 1944 őszén már megszállták a katonák, így amikor 1945. április 7-én – két nappal a kassai kormányprogram kihirdetése után – újrakezdték a tanítást, arra a bencés rendházban kerülhetett csak sor.

De nemcsak a fentebb taglalt iskolamentési kísérletek, s nemcsak a tanítás folyamatossága – akár illegális módon történő – fenntartásának igyekezete fűződik az 1945–1948 közötti időszakban Bíró Lucián nevéhez. A magyar szó – sajtó- és könyvkiadás általános tilalma idején – talán egyedülálló példaként, kijátszva a hatóságok éberségét – magyar nyelvű imakönyvet és kalendáriumot is sikerült Komáromban megjelentetnie. A *Miatyánk* és a *Kalendárium (Római katolikus naptár) az 1948. szököévre* így a szünetelő csehszlovákiai magyar könyvkiadás folytonosságát jelentik az 1945–1948-as gyászos esztendőkből. S bár a két kiadvány egyikében sincs /.../ egyetlen utalás sem az üldöztetésekre, az adott helyzetre, s a kalendárium is csak különböző hasznos ismereteket ad és nem kevésbé hasznos, békétűrésre, szeretetre, keresztényi alázatra intő vagy éppen gyakorlati tanácsokat közöl, de ezt – s /.../ ez volt a bátor kiállítás, a lázadással felérő szembeszegülés – magyar nyelven, szép, ízes, szabatos magyar beszéddel teszi. Bíró Lucián ki is vívta vele a szlovák hatóságok haragját, a szlovák sajtó gyűlöletteltjes kirohanásait. (Az egyik szlovák újságban a következő hír jelent meg vele kapcsolatban: „A Párkányi és a Komáromi járás községeiben magyar nyelvű kalendáriumot terjesztettek illegálisan, amelyet a komáromi nyomdában nyomtattak ki. A nem-

zetbiztonsági szervek nyomozást indítottak az elkövető személyének felderítésére.)

Nem csoda hát, ha az 1948-as kommunista fordulat után a következményeket, a megtorlást Bíró Lucián sem kerülhette el. Őt a besztercebányai püspökség felügyelete alá tartozó znióvárjai plébániára helyezték át – színszlovák környezetbe –, s ez az áthelyezés egy internálással is felért: „*Komáromból úgy vittek el bennünket 1949-ben – emlékezik vissza erre az időszakra volt tanítványa kérdése már túl a kilencvenen –, mintha rabok lettünk volna, akikre vigyázni kell, hogy meg ne szökjenek. Igaz, nekünk volt is egy sor bűnünk: értelmiségiek voltunk mint tanárok, hívők is, sőt papok, s ami még rosszabb: szerzetesek, no és persze magyarok.* Később az ugyancsak szlovák Malinovára került – büntetésből, mert Znióvárján megtagadta, hogy részt vállaljon a szövetkeztetésben –, majd a hatvanas években bekövetkező oldódás folytán – a nagyszombati püspökség kérésére, hogy a gondjaira bízott magyar híveknek is legyenek „kétnyelvű” papjaik – tizenöt esztendőre a csallóközi Balony lett Bíró Lucián működésének színtere, ahol további három falu – Medve, Nyárad és Szap – hívei tartoztak hozzá. 1960-tól újból lehetősége nyílt a szerkesztésre, a Nagyszombatban székelő Szent Adalbert Társaság kiadójának magyar nyelvű egyházi könyveit gondozta.

1968 után azonban – mivel az augusztusi orosz megszállást megelőző időszakban a vallásszabadság helyreállításának tekintélyes szavú követelői közé tartozott – megfosztották ettől a lehetőségtől, s hetvenkét éves korában – 1970-ben – kényszernyugdíjazták. Ekkor újból Komáromban telepedett le, ahol – kijárva a szomszédos Örsűjfalura és Csallóközarányosra is – egészen 1990 májusában, kilencvenkét éves korában bekövetkezett haláláig lelkipásztorkodott.

Halála után a pozsonyi *Új Szó* rövid nekrológgal búcsúztatta őt, mely a következő szavakkal zárult: „De szép is lenne, ha szelleme továbbra is hatással lehetne városunk ifjúságára, és emléke hozzájárulna az egykori bencés rendház és gimnázium mielőbbi helyreállításához, egy olyan klasszikus iskola újjáélesztéséhez, ahol a latin és görög nyelv ismét helyet kaphat az általános európai műveltséget nyújtó tantárgyak között.”

/.../ Komáromban a szorgos életű, s a legnehezebb időszakban is bátor kiállású bencés paptanár és szerzetes nevét viselő alapítvány jött létre, amely első lépésnek is tekinthető annak érdekében, hogy Bíró Lucián neve és szellemi-erkölcsi hagyatéka az elkövetkező időkben is fennmaradjon és megőrződjön. Amire Bíró Lucián már az 1945–1948 közötti tiltott magyarságmentő tevékenységével is rászolgált. /.../ Valószínűleg igaza van egykori tanítványának, Cornides Istvánnak abban, hogy „ha Bíró Lucián '45-ben nem ragaszkodott volna a magyar tanítási nyelvhez a komáromi gimnáziumban – vállalva a »kényszerkiteleptést« is –, nemigen kerülhetett volna sor arra, hogy 1950-ben magyar középiskola kezdje meg működését a komáromi bencés gimnázium épületében, s kicsit annak nemes hagyományait is folytatva, néhány éven belül Szlovákia egyik – nemcsak a magyar tannyelvűek közt – legjobb gimnáziumává váljon.” *

(Tóth László, Új Forrás, 1995 – i.m.)

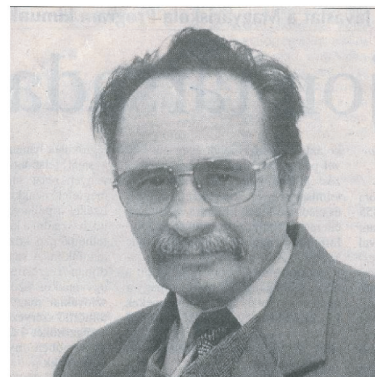
*Első fecskéi voltunk a kimondott színpadi magyar szónak***„...az emberek sírva köszönték meg”**

Az élet úgy hozta, hogy az 1947–50-es években a Sajó-völgyhöz közel eső Miskolcon folytattam középiskolai tanulmányaimat. Hogy miért kerültem oda, azt az e lapot forgatók tudják, hát nem térek ki rá. Előtte Rozsnyón jártam az evangélikus polgári iskolába. Miskolcon két polgári és két gimnáziumi osztályt végeztem. Ez alatt az idő alatt végig az ottani valamelyik népi kollégium lakója voltam, és mint más országból oda szökött, befogadott és eltartott diáknak természetesen be kellett kapcsolódnom a kollégium társadalmi tevékenységébe is. Engem a néptánc vonzott. Első évben csak az iskola és a Szemere Bertalan Kollégium tánc csoportjában botladoztam, a következő évben bekerültem Miskolc központi Nékosz-együttesébe, majd a város központi együttesébe. Ezek voltak a tanuló éveim.

A sok helyről összekerült diáksereg azonnal nagyon élénk mozgalmi életet kezdett. Mindenki tette azt, amihez vonzalmat érzett, illetve értett, vagy úgy gondolta, hogy amit csinál, ahhoz ért. Én tánc csoportot szerveztem, az első magyart Szlovákiában; mivel szükség volt tanári pártfogóra, később vezetőre: Tomascsek Máriát nyertük meg. Ő is fiatal volt, s kedvelte azt a vidám hangulatos, változatos életet, amit egy kultúrcsoport jelentett. Mert az, igazában kultúrcsoport voltunk – nemcsak táncoltunk, hanem jeleneteket is játszottunk, szavaltunk, énekeltünk; később az éneklőcsoportnak és a saját zenekarnak Mózsai Ferenc tanár lett a vezetője. Nagyon hamar, talán 3-4 hét alatt összehoztuk a „regőcsapatot”, mint tudatos melléktermékét az iskola ünnepélyes megnyitójára készülő műsornak.

Már nem tudok minden csoporttagot név szerint felsorolni, de állítom: mindannyiukból komoly élet pályát befutott, társadalmilag is nagyon megbecsült személyiség lett, pl.: Erdélyi Géza, Székely István, Lelkes Ilona táncosok, Koncsol László – ő volt a tánc csoport korrepetitor zongoristája, szegénynek

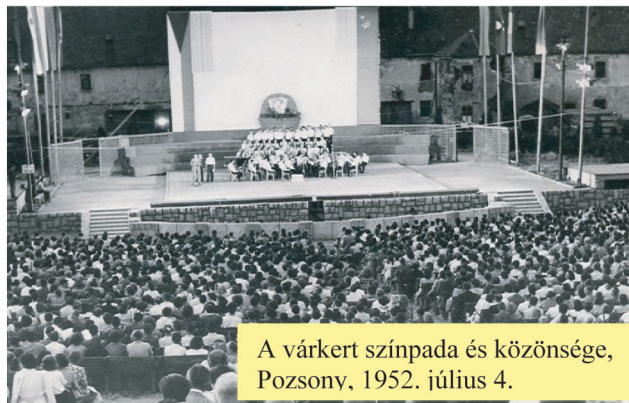
Az 1950-es nyári iskolai szünet után bennünket már nem fogadott be Magyarország. Az útlevelekérvényünkre az akkori illetékes megbízotti hivatal azt válaszolta, hogy mivel lehetőség van magyarul Szlovákiában is tanulni, jelentkezünk a számunkra megfelelő ipari, pedagógiai vagy általános gimnáziumba. Én Miskolcon is általános gimnáziumba jártam, így Komáromba vettem az utamat. Többen kerültünk oda volt miskolciak: negyedikesként Forgon Pista, harmadikosként Székely Pista, Mészáros Sándor stb. és jómagam.

hányszor kellett ugyanazt a verbunk- vagy csárdásdallamot eljátszania, míg a műsorszám megszületett! –, és sorolhatnám a neveket még sokáig. Az 1952-ben készült fényképen nagy többségük jelen van. Nézd, és gyönyörködj bennük! Micsoda magabiztosság, optimizmus sugárzik róluk!

Csoportalapításkor rengeteget próbáltunk. A tanév kezdetén sárgaság miatt karanténba zárták a várost, és vagy három hétig nem lehetett tanítani, meg hazautazni sem. Mi a csoport próbáit naponta tartottuk. És a karantén feloldása után októberben már egész esti műsorral szerepeltünk Gútán és Ógyallán. Óriási sikerünk volt. Akkoriban még ismeretlen volt a színpadi néptánc-kompozíciók bemutatása. Legalábbis az olyan típusú tánckompozícióké, mint amilyenek a mi műsorunkat képezték: Kis Kossuth-verbunk, Leánykarikázó tánc, Békési páros, Cigándi konyhatánc – ezekre emlékszem, ezeket hoztam haza Magyarországról. Soha nem felejttem el a gútai fellépést, az előadás után az emberek sírva köszönték meg a szereplésünket. Első fecskéi voltunk a magyar szó színpadi kimondóinak. ▶▶▶

► 1950. november végén, a gimnázium hivatalos megnyitása után jó műsorral, martosi viseletben, óriási sikerrel szerepelt a táncsoport is. Nagyon boldog lennék, ha az ott készült fényképek közül valaki visszaemlékezése mellé csatolva egy párat e lap is közölne. Én elkerültem Komáromból, magántanulója lettem a gimnáziumnak. „Felcsaptam művésznek”, elmentem táncosnak a Szlovák Állami Népművészeti Együttesbe. De a táncsoporthoz, melynek vezetését a diákok részéről Nagy Aranka vette át (béke emlékének), 1951–52-ben is visszajártam. Segédkeztem az új műsor megszerkesztésében és betanításában. Ekkor valósult meg a Martosi lakodalmas betanítása is, mellyel aztán e magyar csoport – járási és kerületi alkotói versenyt nyerve – eljutott a szlovákiai fordulóra, Kassára is, ahol a jelenleg is nagy hírű trencségi gimnáziumi szlovák csapattal, a Trenčani táncegyüttessel megosztott nagydíjat nyert.

A komáromi szereplések és a környéken való tájolások, sikerek mellett 1952-ben a csoport eljutott a Pozsonyban – a Csemadok III. Országos Közgyűlése alkalmából az Új Színpad nevű színházban – megrendezett első országos méretű magyar népművészeti seregszemlére is. Csak érdekességként jegyzem meg, hogy a műsorban együtt szerepeltek a martosi hagyományőrző csoporttal, amely a hagyományos martosi lakodalmast mutatta be, a diákok meg a lakodalmas feldolgozott változatának egy részét. Ez volt az igazi nagy, ország szeme előtt történt bemutatkozás, mert a műsort a Felvidék minden részéről összesereglett közgyűlési küldöttek láthatták. A siker akkora volt, hogy a pozsonyi vendégszereplést a nyár folyamán meg kellett ismételni. 1952. július 4-én a pozsonyi Magyar Pedagógiai Gimnázium énekkarával, és a Csemadok helyi szervezete nagy létszámú vonószekerekével, a pozsonyi várkert szabadtéri színpadán mintegy nyolcezer néző előtt közös műsor bemutatása valósult meg. A műsort megnézte a hat hetes érettségi-előkészítő tanfolyamon Pozsonyban tartózkodó mintegy 600 magyar tanító is, akiknek ezzel

A várkert színpada és közönsége, Pozsony, 1952. július 4.

példát is mutattunk arra, mit és hogyan tanítsunk a népi hagyományokból. E műsoron keresztül az ország majdnem összes magyar iskolájának képviselője találkozott a Komáromi Magyar Tannyelvű Gimnáziummal – ez pedig hírverésnek sem volt kevés. A műsort Ág Tiborral együtt szerveztük. A komáromi gimnázium színeiben akkor táncoltam utoljára. Az eseményre a képen láthatók közül még, szerencsére, sokan büszkén emlékeznek. Meg a Pozsony utcáin megvalósított nótás, magyar dalos, táncos vidám hangulatú vonulgatásainkra, közönséget csábító térbemutatóinkra is.

A Martosi lakodalmas kompozíciónak van egy pozsonyi utóélete is. 1955 novemberében szereltem le a katonaságtól, visszakerültem Pozsonyba a Csemadokhoz, ahol rám talált a Pozsonyi Magyar Kereskedelmi Középiskolaába tanítani átköltözött kedves volt tanárnőm, Tomaschek Mária, aki akkorra már létrehozta az új iskola táncsoportját, és segítettem neki második sikeres útjára indítani a Martosi lakodalmas című táncjátékot.

Takács András, aki végül is Pozsonyban, a Pedagógiai Gimnázium esti tagozatán érettségizett, de igaz Alma Materének Komáromot vallja. *

Ő is az Óvónőképzőből indult

Kürthy Veronika Komáromban született a család harmadik gyermekeként. Szülein kívül sok időt töltött szeretett nagynénjei körében, s hamar önállóvá vált. A Komáromi Pedagógia Iskola elvégzése után (1959) Nagyudvarnokon tanított, majd távtagozaton elvégezte a pedagógiai főiskolát magyar–szlovák szakon. A művészet iránti érdeklődés nála a gyermekkorra nyúlik vissza, majd a Nyitrai Képzőművészeti Főiskolán bontakozik ki. 1995-ben az etikai nevelés lektora lett.

Bátyja hívására Kassára ment tanítani, de – képei tanúsága szerint – gondolatban mindig hazajárt. Több alkotásán látható a vár, a bástya és a fecskéfészkes világ. Veronika fáradhatatlan, ír és fest. A megjelent versekhez maga készíti a színes illusztrációkat. Megjelent kilenc könyve: versek, mesék és a *Serdülő fiatalok felkészítése a családi életre* szlovák fordításban is. Festészetének sokoldalúságát bizonyítja, hogy megfestette Fábry Zoltánt a stózi környezetben, s II. Rákóczi Ferencet a szabadságharcra emlékeztetve. Megihlette őt a Tátra, a Vág vidéke, és megemlékezik az 1965-ös dunai árvízről is. Tagja a budapesti Művészeti és Baráti Egyesületnek. Arról, hogy festészetét mennyire értékelik, tanúskodik a Lakiteleki Népfőiskola

nemzetközi alkotótáborában kiírt pályázat, melyen „Tannyavilág” című festményével II. helyezést ért el.

Képeiből számtalan kiállítás volt szeretett iskolájában, a Jókai Színházban, legutóbb pedig Győrött a határon túli magyarok fesztiválján 2005-ben, és még sorolhatnám tovább. Összesen 24 egyéni és 20 közös kiállítása volt.

Veronika könyveiből hat darabot az öregdiákok könyvtárának ajándékoz. * **H. Vámos Piroska**

Katedra-életműdíjat kapott

Stírber Lajos, aki 1959-ben érettségizett gimnáziumunkban, a Katedra-napok múlt évi nyilvános rendezvényén életműdíjként pedagógiai munkájának elismerésül Katedra-díjat kapott.

Félárvaként nőtt fel – apja az orosz hadifogság áldozata lett –, így csak édesanyja támogatásával végezte iskoláit: az alap- és középiskolai osztályokat, majd a Nyitrai Pedagógiai Intézet orosz–földrajz–zenei nevelés szakát; itt az elsők között szerzett oklevelet. Tanítói és később tanárai közül többen nagy hatással voltak rá – mint emberek is –, tőlük tanulta meg, hogy erős akarattal a semmiből is lehet iskolát teremteni s gerincesnek maradni; a tanulóba hitet önteni, magyarságtudatukat erősíteni.

A Komáromi Béke Utcai (ma Jókai Mórról elnevezett) Alapiskolában valósította meg „életművét”: ott működött 40 évig pedagógusként és karvezettként, de közben tankönyvírást is vállalt, sőt a Komáromi Járási Pedagógiai Központ zeneinevelés-kabinetjének vezetőjeként más pedagógusok munkáját is segítette. Gyermekkórusa rendszeresen részt vett a szlovákiai gyermekkórusok versenyein. Több tankönyvben és módszertani segédkönyvben szerepel a neve mint szerzőnek, illetve társszerzőnek, s ez a tevékenysége ma is folytatódik: jelenleg a 9. osztály zenei nevelési tankönyvén dolgozik. Játsszik a városi művelődési központ vonós kamarazenekarában, de karnagyként is tovább működik, sőt szervezőmunkát is végez: előkészíti a komáromi kórusok hangversenyét.

Kevés pedagógus nyilatkozik napjainkban olyan elégedetten pályájáról, mint ő, hiszen munkaköri tevékenysége egybeesett kedvtelésével, s munkáját a tanítványai szeretete is segítette. Persze ez a szeretet kölcsönös volt.

Kívánunk az életműdíjjal kitüntetettnek további sok erőt, jó egészséget és töretlen munkakedvet.

JLI

Baráti Körünk a 70 éves Bastrnák Ferencet köszöntötte

Főorvos Uram! Kedves Feri Barátom!

A költőt idézem. Petőfi írta közismert költeményében, hogy „vállamon huszonöt év van már...”. A Te válladon kétszer huszonöt, megfejlve még hússzal. Tehát majdnem háromszor huszonöt tevékeny, ezért boldog esztendő. /.../

Aki a nehéz körülmények között emberi helytállással, másokért való tevékenységgel végigküzdi az életet, nyugodtam tekinthet vissza a hátralévő életére azzal az örömmel, hogy: megtettem a kötelességem, és a küzdelem emberi munka volt. Talán életednek a sikerét az adta, hogy a munkádat mindig szívből, teljes odaadással végezted. Azt mondják, azok a boldog emberek, akiknek az élethivatásuk egyúttal hobbiuk is. A sikered ebben van, s ezért sokan áldják a nevedet. Többek között én is... /.../

Ez volt a részed, ez a naponként folytatott harc, tetterő, és folytasd is. Mint idősebb, azzal fordulok most feléd, az örökifjú Ferenchez, amit Deák mondott a magyar ifjúságnak: „Kerüld a henyeséget és a munkátalan életet, mert ha kora ifjúságodban a munkát megszokod, életednek legszebb örömeit abban találod.” Az emberi tevékenység, a tetterő egyben éltető erő. Rubinstein 83 éves korában még világklasszisként zongorázott. Szent-Györgyi és Kossuth 92 éves korukig tevékenykedtek. Tiziano a *Pietát* 91 éves korában festette, 99 évesen *Máriát a gyermekkel*. Az élet szerencsés flótásai azok, akik mindig tevékenykednek. Goethe 76 éves korában állt neki *Faust*-ja kibővítésének, tehát van még időd. /.../

Végezetül Kipling soraiból idézek: „Ha tenni tudsz, ha tenni soh'se fáradsz, ha hatalmasokkal jársz, s józan az eszed, ha ellenfél, jó barát se sérthet, mindenki számol egy kicsit veled.” /.../ (Farnbauer Béla köszöntőjéből)

„Nem számítottam ekkora szeretetre”

„Hívó ember vagyok, és hiszem, hogy a teremtőnek volt valami célja velem. Mikor kivették a sebészkezt a kezemből, sokan kérdezték tőlem, hogy bírom ezt lelkileg. Úgy bírtam, hogy tudtam, másutt is tudok emberként segíteni. /.../ Ez tart életben, és bízom benne, hogy amire fölesküdtem, még tudom valameddig teljesíteni. /.../

A másik, ami éltet, az ez, amit itt csinálunk: ez a Baráti Kör. Kitűnően érzem magam itt, és ünnep minden hétfő, amikor eljövök közétek. Nem számítottam ekkora szeretetre. Mindenkinek köszönöm. Isten éltesen mindnyájunkat!”

(Dr. Bastrnák Ferenc pohárköszöntőjéből)

A matematika ötágú súpja – 15 éve szól

A Kárpát-medencében a matematikát több helyen tanítják magyar nyelven. Mi, tanárok régóta éreztük, tudtuk, hogy a meglévő matematikai fórumokon kívül szükség van további szélesebb körű rendezvényekre, amelyeken a különböző országokban élő magyar fiatalok találkozhatnak, gyarapíthatják, összemérhetik tudásukat, és felismerhetik együvé tartozásukat. A magyar tanár vagy diák, a környező országok közül bármelyikben éljen is, meríthet a világhírű magyar matematika gazdag kincsestárából, valamint az orosz, az ukrán, a román, a délszláv, a cseh, a szlovák és más népek matematikai hagyományaiból is. Így született meg az ötágú vagy inkább sokágú súp jegyében 1991-ben Komáromban a Nagy Károly Matematikai Diáktalálkozó, 1992-ben ugyancsak Komáromban a Nemzetközi Magyar Matematikai Verseny.

Az első diáktalálkozó megrendezésében nagy szerepet játszott az a tény, hogy 1986-tól a Komáromi Magyar Gimnáziumban – a Komáromi Ipari Középiskola és a Csemadok komáromi helyi szervezete segítségével – olyan előadásorozatot tudtunk szervezni, amely a matematikában tehetséges diákok munkáját segítette. Ezeket az előadásokat, szakköri foglalkozásokat a matematikai tehetséggondozásban nagy tapasztalattal rendelkező hazai és magyarországi tanárok tartották. A meglévő fórumokat újabakkal bővítettük, a hétvégeken megrendezett háromnapos diáktalálkozóval, amelyre minél szélesebb körből igyekeztünk tanárokat és diákokat hívni.

Komárom városa a kezdetektől magáénak tartja e rendezvényt. A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, a Komáromi Selye János Gimnázium és a Komáromi Ipari Középiskola mellett a támogató intézmények és magánszemélyek egész sorát kellene – országhatároktól függetlenül – említeni. Az ő erkölcsi és anyagi támogatásuk nélkül szinte a diáktalálkozók egyetlen évfolyamát sem lehetett volna megrendezni.

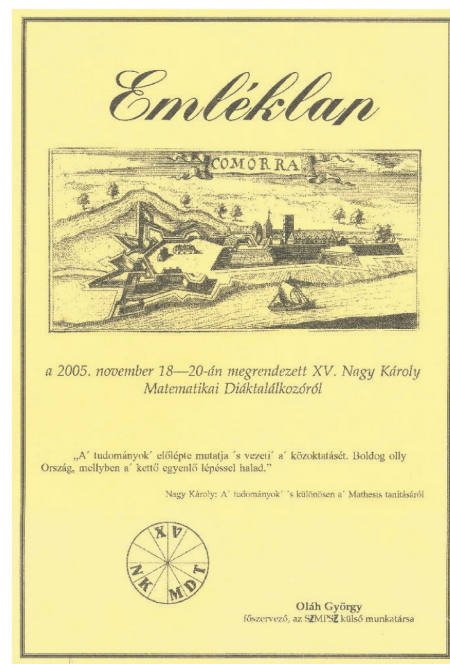
A diáktalálkozót *Nagy Károlyról*, a főként matematikai és csillagászati tevékenységével hírnevet szerzett révkomáromi tudósról neveztük el, aki ezen kívül közgazdaságtannal és vegyészettel is foglalkozott. Tiszteletére szülővárosában utcát nevezünk el, Bicskén pedig – ahol világviszonylatban is jelentős obszervatóriumot hozott létre – könyvtár viseli a nevét. Nagy Károly 1938-ban jelentette meg Bécsben a „Kis geometriát”, a szorgalomnak a jutalomkönyvecskéjét magyar nyelven, amelyet a szegény sorsú diákoknak ingyen adtak.

A diáktalálkozó másfél évtizede megerősített hitünkben: küldetést teljesítünk, amikor matematikát tanulunk és tanítunk magyarul. Rendezvényünk életképességét igazolja az a tény is, hogy egyre nagyobb iránta az érdeklődés. Vannak rendszeresen visszajárók, de minden évben új helyszínről is érkeznek résztvevők. Általában mintegy kétszáz résztvevője van a találkozóknak, s 30–40 előadás hangzik el rajta. Az előadások kivonatait tartalmazó, s a Debreceni Egyetem jóvoltából megjelentetett kiadványok lehetővé teszik, hogy mindenki megismerhesse azoknak az előadásoknak az anyagát is, amelyeken a párhuzamosan folyó munka miatt nem tudott részt venni.

A matematikai ismeretek vonzóvá tétele egyre szorosabbra fűzi a Kárpát-medencében élő magyar diákok és tanárok közötti szakmai és baráti kapcsolatokat. A közös

anyanyelven túl a matematika is összekapcsol bennünket. Mára kialakult eseménynaptára van a Kárpát-medencei magyar matematikai tehetséggondozásnak: novemberben Nagy Károly Matematikai Diáktalálkozó Komáromban, márciusban Nemzetközi Magyar Matematikai Verseny évente változó helyszínnel (a jelenlegi, a XV. Zentán lesz.), júniusban a Balatonberényi Matematikai Táborban – két turnusban – 250-250 diák tanul matematikát Erdélyből, a Felvidékről, Magyarországról, a Délvidékről és Kárpátaljáról. Ezek a rendezvények mind azt a célt szolgálják, hogy tanuljunk egymástól, és emeljük matematikaoktatásunk színvonalát.

A tizenöt éves tevékenység hozadéka a szellemi gyarapodás és a szakmai baráti kapcsolatok továbbépítése. A résztvevők az itt szerzett ismereteket eredményesen használták fel a különböző hazai és nemzetközi versenyeken. A programot színházi előadások is bővítették és színesítették. A diáktalálkozók hozzájárultak Komárom jó hírének öregbítéséhez is.

A kiadványok és az emléklapok kordokumentumok, amelyek olyan tevékenységet óvnak meg a feledéstől, amellyel hozzájárulunk a felvidéki magyarság fennmaradásához, nemzettudatunk erősítéséhez. *

Oláh György

Oláh György 1957-ben érettségizett a komáromi gimnáziumban. A fent említett rendezvényeknek 15 éve ő az elttetője, első számú mozgatója, a folyamatosság őre. A Bolyai János Matematikai Társulat kiváló oktató- és népszerűsítő munkásságáért 1985-ben Beke Manó Emlékdíjban részesítette. Húsz évvel később a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségétől Felvidéki Magyar Pedagógus Díjat kapott.

„A megnyitó hangulata mindig olyan érzéseket kelt bennem, hogy mi, Magyarországon élő magyarok nem becsüljük meg eléggé, hogy magyarok vagyunk, és itt élhetünk. A külföldön élő magyarok lelkesedése, tisztelete a nyelv és a magyarság iránt bizony megszégyenítő ránk nézve.”

A fenti idézet Remeténé Orvos Viola debreceni tanár leveléből való, aki 2005-ben (is) részt vett a Nagy Károly Matematikai Diáktalálkozón Komáromban. A kép a megnyitón készült, a résztvevők a képen nem látható öregdiáktársunk, Szigeti László oktatási miniszter köszöntő szavait hallgatják, aki maga is matematikatanár volt, mielőtt politikára adta a fejét.

(Lásd még a találkozóról szóló írásunkat az előző oldalon.)

A XV. Nagy Károly Matematikai Diáktalálkozó megnyitóján, 2005-ben

Kedves Barátunk!

Ha jövedelmi adód 2 %-ával a Baráti Kör munkáját kívánod támogatni, a Király Püspök Alapítványt nevezd meg az adóbevallási íven:
Nadácia biskupa Királya, 945 01 Komárno,

ul. biskupa Királya č.5.

Azonosító száma (IČO): 31196357.

Egyúttal arra kérünk, adóbevallásod azon részének másolatát, melyben jövedelmi adód 2 %-áról rendelkezzel, bocsássad a Baráti Kör elnökének rendelkezésére. A Király Püspök Alapítvány ez alapján tudja átküldeni számlánkra az adóhivatal által egy összegben átutalt pénz ránk eső részét.

Az „Öregdiákok” számlaszáma

7989114/5200 – OTP Banka, a.s. Komárno

Az egyesületnek szánt közvetlen támogatást erre a számlára küldheted, vagy közvetlenül befizetheted az iskola gazdasági osztályán Vanin Évánál, számlánk kezelőjénél.

A világhálón is elérhetők vagyunk

A Komáromi Öregdiák régebbi számai megtalálhatók az Interneten. A gimnázium honlapjáról lehet elérni:

www.sjg.komarno.sk

A teljes útvonal:

www.sjg.komarno.sk/oregdiak/kezdo.htm

Hírlapunk nyomtatott példányaihoz az iskola titkárságán térítésmentesen lehet hozzájutni Kürthy Erzsébetnél.

A lapban megjelenő írásokat és képeket a szerzők honorárium nélkül bocsátják a szerkesztők rendelkezésére. A lap szerkesztését, tördelését, lektorálását és nyomdai előkészítését önkéntesek végzik, ugyancsak honorárium nélkül. Ha lehetőségeid megengedik, a nyomdai költségekhez való önkéntes hozzájárulásodat örömmel nyugtazzuk.

Köszönjük.

*

A Komáromi Öregdiák-ba szánt írásokat és egyéb közleményeket a

**Selye János Gimnázium, „Öregdiákok”,
94501 Komárno, bisk. Királya 5.**

vagy az lhg@mail.t-com.sk címre várjuk.

**Ne feledd! Minden hónap
harmadik hétfőjén 16 órakor
találkozunk az iskolában!**

Komáromi Öregdiák – Hírlevél. Kiadja a Komáromi Magyar Gimnázium Öregdiákjainak és Tanárainak Baráti Köre. Belső használatra. A kiadásért felel: Dr. Bastrnák Ferenc.

Összeállították: Jakab Ilona és Lovász Gabriella.

Technikai munkatársak: Kürthy Erzsébet, Kovács György, Bartal Mária

Szerkesztette és tördelte: Lovász Gabriella. Nyomta a Komáromi Nyomda Kft.